

21.5.2012

Dnro 1638/4/11

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajujoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Eteläpää

ASIANAJAJAN JA TUTKINTAVANGIN KIRJEENVAIHDON KÄSITTELY

1 KANTELU

Kantelija arvosteli oikeusasiamiehelle 25.4.2011 osoittamassaan kirjeessä keskusrikospoliisin ja Vantaan poliisivankilan poliisimiesten menettelyä asianajajan ja tutkintavangin välisen kirjeenvaihdon välittämisessä. Kantelijan mukaan hänen päämiehensä oli kantelun laatimisen aikaan tutkintavankina säilytettävänä Vantaan poliisivankilassa epäiltynä rikoksesta, jota keskusrikospoliisi tutki.

Kirjoituksessaan kantelija kertoi, että hänen päämiehelleen lähettämät kirjeet toimitetaan perille vain epäiltyä rikosta tutkivan tutkijan luvalla. Kantelijan mukaan kirjeet eivät tämän vuoksi mene perille viivytyksettä.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Saadut selvitykset

Saadujen selvitysten mukaan keskusrikospoliisin vaatimuksesta vangittua henkilöä säilytettiin Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen Vantaan pääpoliisiaseman poliisivankilassa. Selvitysten mukaan jutun tutkijana toiminut vanhempi rikoskonstaapeli oli tutkintavankeusaikana saanut Vantaan poliisivankilasta muutamia puheluita, joissa oli tiedusteltu kantelijalta tulleen kirjeen toimittamisesta tutkintavangille, mihin vanhempi rikoskonstaapeli oli vastannut, että kirjeet on toimitettava välittömästi.

Tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario kertoo saaneensa poliisivankilasta yhden puhelun em. asiasta, johon hän oli todennut, että kirje on toimitettava tutkintavangille.

Tutkintavangista laaditusta ns. KIP-lomakkeesta ilmenee rikoskomisarion päättäneen pidättämisen yhteydessä 9.4.2011 yhteydenpidosta: ”Yhteydenpito tutkijan kautta lukuun ottamatta avustajaa.”

Helsingin käräjäoikeuden vangitsemispäätöksessä 12.4.2011 on todettu seuraavaa:

"Määrätään, että [tutkintavangin nimi poistettu] ei saa olla muiden tutkintavankien kanssa yhteydessä, eikä hän saa valvomatta pitää yhteyttä vankilan ulkopuolella oleviin henkilöihin, koska yhteydenpito voi vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen.

Lähiomaisiin tai muihin läheisiin yhteydenpitoa ei rajoiteta.

Lisäksi [tutkintavangin nimi poistettu] lähettämät ja hänelle tulevat kirjeet ja muut postilähetykset saadaan avata, lukea ja tarvittaessa pysäyttää. Puhelimen käyttö ainoastaan tutkijan tai tutkinnanjohtajan luvalla.

Yhteydenpitoa ei saa rajoittaa enempää eikä pitempään kuin se on välttämätöntä.

Yhteydenpidon rajoittamisen hakija tai muu hakemiseen kelpoinen viranomainen voi kumota rajoituksen oma-aloitteisesti kokonaan tai osittain."

Keskusrikospoliisin lausunnossa todetaan olevan selvää, että tutkintavangin ja hänen asianajajansa kirjeenvaihdon rajoittamiselle muutoin kuin tutkintavankeuslain 8 luvun 4 §:ssä mainitulla tavalla ei ole oikeudellisia perusteita eikä kirjeiden toimittamisen edellytyksenä voi olla kantelussa väitetty tutkijan lupa. Lausunnossa katsotaan keskusrikospoliisin virkamiesten toimineen asiassa asianmukaisesti. Käytäntönä keskusrikospoliisissa on, että avustajalta saapuneet kirjeet toimitetaan välittömästi päämiehelle.

Komisario Itä-Uudenmaan poliisilaitokselta kertoo, että Vantaan poliisivankilan vartijoita on ohjeistettu lähettämään vapautensa menettäneelle saapuneen kirjeen saapumisesta ilmoitus sähköpostitse tutkinnanjohtajalle sekä asian tutkijalle. Lisäksi kirjeen saapumisesta ja ilmoituksesta on tehtävä merkintä säilöönottopöytäkirjaan. Komisarion mukaan keskeinen seikka asiassa lieenee se, onko kantelijan kirje ollut luotettavasti tunnistettavissa tutkintavangin asiamiehen lähettämäksi kirjeeksi. Mikäli tästä asiasta on syntynyt epäselvyyttä, on vuorossa ollut vartija menettelyt ohjeistuksen mukaan ja lähettänyt sähköpostin tutkijalle ja tutkinnanjohtajalle.

Poliisilaitoksen lausunnon mukaan ajankohtaa, jolloin kantelussa tarkoitettu kirje olisi saapunut Vantaan poliisivankilaan, ei ole voitu varmuudella todeta. Lausunnossa todetaan, että päätös kirjeen välittämisestä yhteydenpitorajoituksen alla olleelle tutkintavangille on kuitenkin kuulunut esitutkintaa toimittavalla keskusrikospoliisille.

Poliisihallitus toteaa, että keskusrikospoliisin ja Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen näkemykset toimintatavasta avustajalta tulleiden kirjeiden toimittamisessa tutkintavangille eroavat toisistaan. Keskusrikospoliisin mukaan kantelussa esitetyt väitteet eivät pidä paikkaansa eikä keskusrikospoliisin taholta yhteydenpitoa tutkintavangin ja hänen avustajansa välillä ole millään tavoin rajoitettu.

Poliisihallitus katsoo, että menettelystä avustajalta tulleiden kirjeiden toimittamisessa tutkintavangille on selkeästi ilmaistu ja viittaa tutkinnanjohtajan 9.4.2011 antamaan määräykseen ja siihen, että käräjäoikeuden vangitsemispäätöksessä 12.4.2011 ei oteta kantaa yhteydenpidosta avustajaan. Poliisihallituksen mukaan keskusrikospoliisin selvityksestä käy selkeästi ilmi, että tutkinnanjohtaja ja tutkija ovat todenneet poliisivankilan henkilöstölle kiinniottopöytäkirjaan merkityn mukaisesti, että avustajalta tulleet kirjeet toimitetaan välittömästi tutkintavangille.

Poliisihallitus toteaa jääneen epäselväksi, onko Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen ohjeistus, jonka mukaan tutkintavangille tulleen kirjeen saapumisesta lähetetään sähköpostitse ilmoitus asian tutkinnanjohtajalle ja tutkijalle, edellyttänyt poikkeuksetta tutkijan tai tutkinnanjohtajan vastausta taikka lupaa toimittaa kirje tutkintavangille.

Poliisihallituksen mukaan keskusrikospoliisin ja Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen kesken on vallinnut menettelytapaero siinä, miten avustajalta tulleet kirjeet välitetään. Tämä on osaltaan saattanut vaikuttaa siihen, että jotakin tai joitakin kantelijan lähettämiä kirjeitä ei ole toimitettu välittömästi tutkintavangille.

Poliisihallituksen mukaan Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen tulisi selkeyttää menettelytapaohjeistus nimenomaan avustajalta tulevien postilähetysten toimittamisen suhteen.

Kantelija toteaa vastineessaan, että kirjeet ovat olleet kuorissa, joissa lähettäjäksi on merkitty asianajotoimisto eikä tältä osin ole olemassa minkäänlaista epäselvyyden mahdollisuutta.

3.2

Sovellettavia oikeusohjeita

Esitutkintalain 10 §:n 3 momentin mukaan rikoksesta epäillyllä, joka on otettu kiinni, pidätetty tai vangittu, on oikeus pitää yhteyttä avustajaansa tapaamalla, kirjeitse ja puhelimitse siten kuin tutkintavankeuslaissa ja poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa tarkemmin säädetään.

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (putkalaki) 6 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan vapautensa menettäneellä on oikeus kirjeenvvaihtoon, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 1 luvun 18 b §:ssä tarkoitetulla tavalla rajoitettu.

Putkalain 6 luvun 4 §:n 2 momentin mukaan vapautensa menettäneelle saapunut kirje tai muu postilähetys, jonka kirjekuoresta tai muutoin käy luotettavasti ilmi, että kirjeen lähettäjä on 1 momentissa tarkoitettu asiamies (eli asianajaja tai muu oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja), saadaan vain vapautensa menettäneen läsnä ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos on syytä epäillä, että kirje sisältää 4 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

Putkalain 6 luvun 5 §:ssä säädetään kirjeen tai postilähetyksen pidättämisestä. Putkalakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 90/2005 vp) todetaan tältä osin, että vapautensa menettäneen ja hänen asiamiehensä välistä kirjeenvaihtoa ei voitaisi pidättää ehdotetun pykälän perusteella.

3.3

Arviointi

Edeltäjäni apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt antoi 29.3.2007 päätöksensä kanteluun 3073/4/06, joka koski Vantaan poliisivankilaan sijoitetun tutkintavangin avustajakirjeiden perille toimittamisen viivästyksiä. Tutkintavanki oli epäiltynä keskusrikospoliisin tutkimassa rikoksessa ja oli vangittu keskusrikospoliisin vaatimuksesta. Kysymys oli siten samankaltaisesta tilanteesta kuin tässä käsillä olevassa kantelussa, tosin sillä erotuksella, että tapahtumat sijoittuivat nykyisten lakien voimaantuloa edeltävään aikaan.

Päätöksessään Lindstedt totesi muun muassa, että yhtenä tärkeimpänä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin osana on oikeus käyttää avustajaa. Avustajan käytön tehokkuutta on pyritty turvaamaan muun muassa säännöksillä, jotka rajoittavat mahdollisuutta puuttua rikoksesta epäillyn ja hänen avustajansa väliseen viestintään. Lindstedtin mukaan tutkintavangille hänen oikeudenkäyntiavustajaltaan tulleet kirjeet tulee toimittaa välittömästi perille, ellei ole perusteltua aihetta epäillä väärinkäytöksiä.

Voin yhtyä Lindstedtin esittämään ja totean, että tämä on myös voimassa olevan lain lähtökohta.

Minulla ei ole aihetta epäillä kantelijan ilmoitusta siitä, että kysymyksessä oli asianajotoimiston kirje, josta oli riidattomasti havaittavissa sen lähettäjä. Selvityksissä ei ole myöskään tuotu ilmi sellaista, että kysymys olisi putkalain 6 luvun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua luvattomia aineita tai esineitä koskevasta epäilystä.

Selvitysten valossa keskusrikospoliisin ohjaus, jonka mukaan tutkintavangin yhteydenpito ulkopuolisiin tapahtuu tutkijan kautta lukuun ottamatta avustajaa, on mielestäni riittävä turvaamaan tutkintavangin ja avustajan yhteydenpidon viivytyksettömyyden eikä minulla ole perusteita arvostella keskusrikospoliisin menettelyä asiassa.

Selvitysten perusteella on jäänyt epäselväksi se, kenen yksittäisen Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen virkamiehen menettelystä viivästys kantelijan tarkoittaman yksittäisen kirjeen perille toimittamisessa on johtunut. En katso tämän enempää selvittämistä tarpeelliseksi, sillä näyttää siltä, että kysymys on jossain määrin liian yksioikoisesta ohjeistuksesta, mikä ei riittävästi ota huomioon avustajakirjeiden perille toimittamisen erityisvaatimuksia – ei niinkään yksittäisen vartijan tai poliisimiehen vastuulle jäävästä menettelystä. Jos kirjeen perille toimittaminen jää tutkijan tai tutkinnanjohtajan reagoimisesta riippuvaksi, pidän mahdollisena, että useissa tapauksissa kirjeen perille toimittamisessa aiheutuu tarpeetonta viivästystä. Voidaankin kysyä, onko tutkijan tiedottaminen sellaisesta avustajalta tulleesta kirjeestä, jonka suhteen ei ole minkäänlaisia epäilyjä väärinkäytöksistä, ylipäätään lain tarkoitusta vastaavaa ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset huomioon ottaen hyväksyttävää.

Voinkin yhtyä Poliisihallituksen arvioon siitä, että Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen tulisi selkeyttää menettelytapaohjeistusta avustajalta tulevien postilähetysten toimittamisen suhteen. Sen johdosta pyydän Itä-Uudenmaan poliisilaitosta ilmoittamaan minulle 31.10.2012 mennessä, antaako edellä lausumani aihetta toimenpiteisiin tutkintavangeille saapuvia kirjeitä koskevan ohjeistuksen suhteen.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen tutkintavangille saapuvien avustajakirjeiden perille toimittamisesta Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Itä-Uudenmaan poliisilaitokselle ja pyydän poliisilaitosta ilmoittamaan minulle 31.10.2012 mennessä, antaako edellä lausumani aihetta toimenpiteisiin tutkintavangeille saapuvia kirjeitä koskevan ohjeistuksen suhteen.